

Localitatea Adamclisi este situată în partea de sud a județului Constanța, la o distanță de 64 km de municipiul Constanța și la 32 de km de orașul Cernavodă. Prin comună trece Drumul Național (DN3) Constanța-Ostrov, la care se adaugă DJ 27, Deleni-Dobromir-Băneasa, care se desprinde din DN 3, la 3 km E de localitatea Adamclisi. Cea mai apropiată stație de cale ferată se află la o distanță de 30 km, în comuna Cobadin.¹

Pe lângă localitatea de reședință, comuna mai cuprinde satele Zorile, Urluia, Abrud și Hațeg. Limitele teritoriale ale comunei sunt: la N și N-E comuna Rasova, la S comuna Dobromir, la V comuna Aliman, iar la S-V comuna Ion Corvin.²

Comuna ocupă o suprafață totală de 13.478 ha, din care 4.480 ha doar localitatea de reședință.

Limitele climaterice întâlnite aici sunt cele specifice Dobrogei de Sud, fiind direct influențate de prezența Mării Negre, aflată la o distanță de aproximativ 50 km. Verile sunt călduroase, cu valori maxime înregistrate în lunile iulie și august, iar iernile sunt friguroase, cu temperaturi scăzute, accentuate de vânturi puternice.³

Relieful zonei este unul de podiș și câmpie și tot aici se găsesc Văile Urluia, Mulciova și Cucuruz, care colectează apa cișmelelor din zonă, deși sunt lipsite de un fir de apă permanent.

În ceea ce privește resursele naturale, în Adamclisi se află cele mai mari rezerve de diatomită din țară, care au fost exploatate până acum câțiva ani, în carierele aflate pe versanții abrupti ai Văii Urluia.⁴

Localitatea Adamclisi este cunoscută pentru vestigiile sale arheologice, care atestă vechimea de locuire, prezența strămoșilor daci și romani pe aceste meleaguri, dar și existența elementului românesc. Reprezentative în acest sens sunt cele trei obiective istorice deosebite: Monumentul Triumfal Tropaeum Traiani, ridicat între anii 106-109, după victoriile romanilor asupra dacilor; Cetatea Tropaeum Traiani, considerată cea mai mare așezare civilă romană de pe teritoriul Dobrogei; muzeul de sit din localitate, care adăpostește piesele ce provin de la Monument, dar și pe cele descoperite în urma săpăturilor arheologice realizate la Cetate.

Numele de Adamclisi provine din limba turcă și se traduce prin „Biserica omului”, aceasta fiind de fapt denumirea dată de către turci Monumentului Triumfal, despre care credeau că este un lăcaș creștin.

Denumirea de *Adam-Kilise* apare și în defterele turcești (registre) din anii 1573 și 1584, dar și în unele Fonduri de Tapiuri (acte de proprietate), emise între anii 1864 și 1877, documente turcești în care erau indicați posesorii de pământ cu „tapu” din satele dobrogene. De asemenea, în lucrarea agronomului Ion Ionescu de la Brad, apărută în anul 1850, localitatea este menționată sub denumirea „Adamkeulise”.⁵

Nu se cunoaște data exactă a întemeierii satului, cert este însă faptul că a fost locuit de turci până la 1878, când au fost nevoiți să emigreze.⁶

Localitatea Adamclisi este consemnată și în scrierile călătorilor străini, care în sec. al XIX-lea au trecut prin aceste locuri. Astfel, în anul 1837, căpitanul prusac Helmuth von Moltke a admirat ruinele monumentului Tropaeum Traiani, care i s-a părut „o masă de pietre, solidă, boltită, în formă de cupolă, odinioară îmbrăcată în basoreliefuri și coloane care zac în jur.”⁷ În anul 1856, biologul german C.W. Wutzer a ajuns în Adamclisi, iar în 1860 a relatat acest popas: „... urmează micul sat Adam-Kelssy-Koy, care, după cimitirul său foarte întins, aflat lângă drum, înseamnă că ar fi putut să fie destul de mare în trecut.”⁸

Distrugerile provocate în anul 1854, cu prilejul Războiului Crimeei, nu au dus la părăsirea completă a satului. Permanența locuire a acestei zone s-a datorat, în mare parte, și existenței izvorului din Valea Cișmelei, cu un debit apreciabil, care a jucat un rol important în viața populației de aici.⁹

În ceea ce privește populația, documentele atestă faptul că între anii 1417-1878, Adamclisi, asemeni celorlalte localități din Dobrogea, a fost colonizat cu etnici musulmani, care au conviețuit alături de populația băștinașă, devenită minoritară. După 1880-1881, atrași de *legea improprietăririi*, în sat se vor stabili români din Transilvania și din Oltenia (Teleorman, Vlașca).¹⁰

În anul 1862, locuitorii unor sate dobrogene, între care și Adamclisi, conform însemnărilor medicului francez Camille Allard, aveau case cu prispă și „streașina lată”, compuse din trei încăperi: „tinda, vatra și camera de locuit”. Aceste case aveau pereții realizați din chirpici și erau învelite cu „trestie, pământ și, foarte rar, cu olane”.¹¹

Primele colonizări făcute la Adamclisi sunt cele din anul 1882, când se consemnează venirea în sat a 14 familii, originare din părțile Transilvaniei, care au fost împroprietărite cu 10 ha de teren arabil

și islaz pentru animale. Alte colonizări au urmat între anii 1884-1894, când, din părțile Sibiului și Făgărașului, au sosit mocani cu turmele de oi.¹²

Dacă până în anul 1908, localitatea Adamclisi era un cătun ce aparținea comunei Enigea (Deleni), în acel an a fost ridicată la rangul de comună rurală, devenind reședința plășii Traian.¹³ În anul 1916, comuna Adamclisi (cuprinzând satele Adamclisi, Cherim-Cuius și Urluia) avea o suprafață totală de 5850 ha și o populație de 2413 suflete.¹⁴ Tot în aceeași perioadă, doar în Adamclisi existau 36 de case cu o cameră, 88 cu două camere, 40 cu mai multe, la care se adaugă 8 bordeie și 124 de grajduri și șoproane. Locuitorii dispuneau de două școli, înființate în 1906 și 1912, ambele fiind distruse în timpul războiului. Personalul didactic era reprezentat de doi învățători, din care unul era suplinitor.

Conform documentelor, la început de secol, în satul Adamclisi funcționa Banca „Traian”, care în anul 1904 avea 92 de membri și un capital de 85.240 lei.¹⁵

Enoriașii din Adamclisi beneficiau în această perioadă de o biserică sfințită în anul 1907, cu hramul „Sf. Mucenic Gheorghe”, primul preot al acestei parohii fiind Gheorghe Preoteșcu.

În anul 1918, în Adamclisi erau înregistrați 789 locuitori, grupați în 200 de familii, pentru ca zece ani mai târziu, în anul 1928, numărul să fie vizibil modificat: 313 familii și 1574 locuitori.¹⁶

În această perioadă, pentru a asigura necesarul de apă al populației, au fost construite fântâni, plasate la stradă, având adâncimi de 25-30 m, cele mai cunoscute fiind fântânile lui Ivan Petcu (vezi foto), săpată în 1909, a lui Sima Coman, a lui Ion Manea, a lui Nicolae Pașca sau a lui Zainea și Georgescu.¹⁷ În anul 1916, în Adamclisi erau 5 fântâni și 2 cișmele.¹⁸

În ceea ce privește numărul caselor, la câțiva ani de la Primul Război Mondial, în anul 1922, în Adamclisi existau: 59 case cu o cameră, 40 cu două camere, 35 cu mai multe camere și 85 de grajduri.¹⁹

În anii 1922-1923, în Adamclisi funcționa Gimnaziul „Traian”, care avea muzeu zoologic și bibliotecă proprie, dar și profesori licențiați în Franța sau Austria, cum au fost Ion Dinu și Mihail Tănase.

În anul 1920, un evreu pe nume Abramovici a înființat în Adamclisi moara, la care lucra și un mecanic de origine germană.²⁰

Situația administrativă a comunei Adamclisi, la nivelul anului 1936, așa cum apare ea într-un *Tablou de împărțire administrativă a județului Constanța cu modificările făcute până la*

1 ianuarie 1936, este aceea de comună, cuprinzând satele Adamclisi, Urluia și Zorile.²¹

Referitor la populația satului, în anul 1939, într-un *Tablou cu numărul sufletelor aflate la 1 ianuarie 1939 în comunele din cuprinsul Plasei Traian*, Adamclisi figura cu un număr de 1083 suflete, din care 1065 români, 12 turci și 3 bulgari.²²

Organizarea raioanelor și regiunilor a însemnat pentru comuna Adamclisi includerea, în anul 1950, în raionul Băneasa.

În anul 1987, s-a elaborat un proiect prin care se avea în vedere transformarea comunei Adamclisi în oraș, dar acest proiect a fost abandonat datorită evenimentelor din decembrie 1989.²³

La nivelul anului 2006, localitatea Adamclisi avea un număr de 1196 locuitori și un număr de 740 de case, din care un procent de 50% erau într-o stare bună.

Locuitorii dispun, în prezent, de o Școală generală, o Școală de arte și meserii, o grădiniță, o bibliotecă, un cămin cultural, o biserică, un dispensar uman, unul veterinar, un punct farmaceutic și un post de poliție.²⁴

Până în anul 1996, cea mai importantă activitate din localitate a fost exploatarea diatomitei, care se extrăgea din cariera de la Urluia, la care lucrau peste 250 de persoane.

În prezent, ocupația de bază a locuitorilor este agricultura, cu cele două ramuri ale sale, cultivarea plantelor și creșterea animalelor, dar și, sporadic, apicultura. În ultimii ani, a luat o mare amploare și comerțul privat, în acest sens, în Adamclisi existând mai multe magazine cu mărfuri generale.

În ceea ce privește arhitectura tradițională, aceasta este reprezentată, în principal, de case care, din punct de vedere planimetric, se înscriu tipului cu trei camere, două laterale și tindă sau sala pe mijloc. Camera de la stradă este camera curată sau „odaia bună”, în timp ce camera aflată pe latura din interiorul curții este camera de locuit sau „odaia de dormit”. Tinda are rol de trecere, dar și de bucătărie, prin adugarea unei plite la soba oarbă cu care, de regulă, se încălzea și camera de locuit. Această sobă oarbă putea fi construită astfel încât să poată servi și ca loc de afumătoare pentru carnea și produsele din carne, în acest sens existând un compartiment special amenajat, care comunica cu hornul casei (casa Buru).

Referitor la orientarea caselor, în Adamclisi se întâlnesc trei situații:

- a) cu latura secundară la stradă și fațada către grădină (casa Crăciun)

b) cu fațada principală la stradă (casa Toroican)

c) cu spatele la stradă și fațada către curte (casa Buru)

În cele mai multe cazuri, planul caselor a fost amplificat prin adăugarea pe latura secundară dinspre curte a unei aplecături („polată”). Această „polată” poate avea o singură încăpere, care comunică cu restul casei (casa Toroican) sau poate fi extinsă mult și compartimentată în două sau chiar trei încăperi. În unele situații, în aplecătoare este construit cuptorul de pâine (casa Crăciun).

Casele au prispă, care poate fi liberă (casa Toroican) sau cu galerie („gărduț”) și „foișor” (casa Crăciun). Uneori, prispa poate fi dezvoltată atât pe fațada principală, cât și pe una din laturile secundare (casa Buru). Prispa are soclu înalt de circa 40-60 cm și 6-8 stâlpi din lemn. Accesul pe prispă se realizează fie frontal, fie lateral, în cazul în care există și „foișor”, și este marcat prin 2-5 trepte din piatră. Acoperișurile caselor sunt în patru ape, iar învelitoarea este din olane sau țigla. Pazia din lemn este decorată cu motive geometrice traforate. Casele sunt construite din piatră (temelia, soclurile), chirpici și ceamur (pereții) și lemn (tâmplăria ușilor și ferestrelor, șarpanta,

cosoroabele, podurile). Piatra se procura din cariera de la Șipote, pământul galben din malurile de pământ aflate la marginea satului, lângă Cetate, iar lemnul era adus din pădurile învecinate. Meșterii constructori erau localnici, tocmiți cu ziua. Activitatea de întraajutorare, între rude și vecini, la pregătirea chirpicilor necesari ridicării unei noi construcții, era un fapt obișnuit în Adamclisi.

Anexele gospodărești sunt construite atât în spatele casei, cât și în lateral, de multe ori fiind aflate într-o curte separată de cea în care se află casa. Aceste anexe sunt reprezentate de: grajdul pentru animale, saiaua pentru oi, porumbar, cotețul păsărilor („curnic”), cocina pentru porc, construcții pentru porumbei („hulubar”), șopron pentru coceni, magazie pentru unelte, adăpost pentru lemne. Grajdul este amenajat uneori în prelungirea altor construcții, iar beciul poate fi săpat în curte (casa Crăciun) sau sub una din camere (casa Buru).

În fața casei, se află, de regulă, grădina de flori, iar în spate, grădina de legume și zarzavaturi sau via. Gardurile sunt din scânduri sau scânduri fixate pe soclu de piatră. În sat, încă se mai păstrează, în stare bună și amplasată la șosea, fântâna cu ghizduri și arcadă din piatră, construită de localnicul Ivan Petcu, în anul 1909 (vezi foto).

NOTE:

1. *Carta verde a județului Constanța*, Editura „Ex Ponto”, Constanța, 2000, p. 97.

2. Ionel Matei, *Monografia localității Adamclisi: valorificarea acesteia în procesul instructiv-educativ* (ms.), Constanța, 2002, p. 9.

3. *Ibidem*, p.12.

4. *Strategia dezvoltării comunei Adamclisi* (2006).

5. Anca Ghiață, *Toponimie și geografie istorică în Dobrogea medievală și modernă*, în „Memoriile Secției de Științe Istorice”, seria IV, tom V, 1980, Editura Academiei R.S.R., București, 1982, pp. 30, 49.

6. N.T. Negulescu, *Județul Constanța în anii 1916 și 1922 / 23. Expunere prezentată Consiliului Județean de către dl. N.T. Negulescu, prefectul județului Constanța*, Constanța, Tipografia „Victoria” George I. Georgescu, 1924, p. 496.

7. Constantin Cioroiu, *Călători străini la Pontul Euxin*, Editura Sport-Turism, București, 1984, p.118.

8. Ionel Matei, *op.cit.*, p.15.

9. *Ibidem*, p.16.

10. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 496.

11. Căpitanul M.D. Ionescu, *Dobrogea în pragul veacului al XX-lea. Geografia matematică, fizică, politică, economică și militară*, Atelierele Grafice „I.V. Socecu”, București, 1904, p. 325.

12. Ionel Matei, *op.cit.*, p. 31.

13. *Ibidem*.

14. N.T. Negulescu, *op.cit.*, p. 498.

15. *Ibidem*, pp. 499-500, 502.

16. Ionel Matei, *op. cit.*, pp. 33, 60.

17. *Ibidem*.

18. N.T. Negulescu, *op. cit.*, p. 503.

19. *Ibidem*, p. 500.

20. Ionel Matei, *op. cit.*, pp. 48, 64.

21. Arhivele Naționale, Fond Prefectura Constanța, dosar nr. 62/ 1938, fila 47.

22. Arhivele Naționale, Fond Prefectura Constanța, dosar 17/ 1939, fila 18 verso.

23. Ionel Matei, *op. cit.*, pp. 34, 36.

24. *Strategia dezvoltării...*, p. 3.

Adamclisi - Casa nr. 1

Proprietar: Toroican Niculina (n. 1956); a moștenit casa de la tatăl său, Bădilă Vasile, care a și construit-o în anul 1940, cu ajutorul rudelor. Tatăl proprietarei s-a născut în Adamclisi, dar părinții acestuia erau originari din Vlașca. Bunicii din partea mamei (Coman Maria, pe numele de fată, Bădilă dupa căsătorie) erau localnici din Adamclisi.

Casa se află pe Strada Ulmilor nr. 6 și se învecinează cu: în față- familiile Măcreanu Lucia și Bădilă Aurel; în dreapta- familia Cheval Ion; în stânga- familia Săceanu Florin.

Tipul de casă: trichelulară, cu două camere laterale și tindă (sala) pe mijloc, având prispă fara parapet, dezvoltată pe toată fațada, prevăzută cu cinci stâlpi din lemn, cu capiteli trapezoidale. Planul construcției a fost amplificat prin adăugarea, pe latura stângă a casei, unei aplecături („polată”), de fapt o singură cameră cu rol de bucătărie de iarnă, care comunică cu restul casei printr-o ușă, dar prezintă și o altă ușă, prin care se intră din curte.

Fundația casei este din piatră, procurată din Cariera de la Șipote, iar pereții din chirpici. Șarpanta este din lemn, iar acoperișul în patru ape este învelit cu olane. Deși aplecătura face un corp comun cu casa, acoperișul acesteia este într-o singură pantă. Prisma este cimentuită și prezintă un soclu înalt de cca 60 cm, vopsit cu gri, asemeni

stâlpilor și brâului aplecătorii. Fațada casei și latura dreaptă sunt varuite cu alb, ca și aplecătura, iar celelalte laturi ale casei sunt lipite cu pământ galben. Accesul în pod („podină”), care se desfășoară pe toată casa, se face printr-o trapă din lemn, aflată pe prispă. Podul este din scânduri, cu grinzi aparente, vopsite cu verde. Cele trei camere sunt egale ca dimensiuni, iar în tindă, inițial, s-a aflat o sobă oarbă, care încălzea și camera de locuit (ce are perete comun cu aplecătura). Casa este orientată către Strada Ulmilor, având în față grădina cu flori. Pe mijlocul fațadei, chiar în dreptul ușii de la intrare, se face accesul pe prispă, cu ajutorul a patru trepte din piatră, cimentuite. De o parte și de alta a ușii de la intrarea în casă se află câte o fereastră cu câte două „ochiuri” de geam, corespunzătoare celor două camere (camera de locuit și camera „bună”), vopsite cu verde.

Grădina de legume și zarzavaturi, precum și via, se află în spatele casei, în timp ce anexele gospodărești se află poziționate în stânga casei, într-o curte separată.

Gardul cu care este împrejmuită întreaga gospodărie este din scânduri (culoarea naturală a lemnului), cu soclu din piatră, netencuit, iar poarta este din fier forjat, vopsită cu gri. Casa are un aspect îngrijit și se află într-o stare relativ bună.

Adamclisi - Casa nr. 2

Proprietar: Buru Dumitru (n. 1947); născut în Adamclisi, ca și părinții; a moștenit casa de la tatăl său, Enache Voicu (n.1900- d.1978). Casa este situată pe Strada Zorilor nr.6 și a fost construită în anul 1890 de către bunicul proprietarului, Enache Gheorghe, originar din Vlașca, stabilit la sfârșitul secolului al XIX-lea în Adamclisi. Meșterii care au „ridicat” casa erau din sat, meseriași tocmiți cu ziua. Vecini: în față- familiile Petcu Gheorghe și Primejdie Constantin; în stânga- familia Dincă Maria. Tipul de casă: trichelulară, cu prispă dezvoltată pe toată fațada și pe latura dreaptă. Din punct de vedere planimetric, casa prezintă trei camere de dimensiuni egale: tindă (sala) mediană, camera „curată” și camera de locuit. În tindă, încă mai există soba oarbă care încălzește și camera de locuit. Prisma de la fațadă este prevăzută cu parapet din scânduri și soclu din piatră, cimentuit, în timp ce

prisma de pe latura dreaptă nu are parapet (prispă liberă) și nici soclu. Acoperișul în patru ape este susținut de opt stâlpi, șapte din lemn (originali) și unul din beton, adăugat în urmă cu câțiva ani. Inițial, casa a fost învelită cu olane, dar în urmă cu 30 de ani, acestea au fost înlocuite cu țigle. Fundația casei este din „piatră vânăță”, adusă din cariera de la Șipote, iar pereții din chirpici. Șarpanta este din lemn. Casa este orientată cu fața spre grădina de legume și vie și cu spatele la uliță. Accesul pe prispă se face central, prin două trepte de piatră și o porțiță, amplasate în dreptul ușii de la intrarea în casă. Ușa și ferestrele păstrează tâmplăria originală. Ferestrele sunt în număr de șase la fațadă, două cu câte un „ochi” de geam, corespunzătoare tindei, și câte patru cu două „ochiuri” (ferestre duble), pentru celelalte camere. Pe latura mică, cu prispă liberă, se află încă o

ferastră dublă, corespunzătoare camerei „curate”. Pe o porțiune a prispei de la fațadă, în dreptul camerei de locuit, a fost amenajată o mică bucătărie de vară, prin înălțarea parapetului până la streășină. Camerele au tavan din scânduri, iar podul se întinde pe toată casa. Accesul în pod se face de pe prispă. Podeaua tindei și a camerei de locuit este din pământ, iar cea a camerei „bune” este din scânduri

(dușumea). Fațada și latura casei prevăzută cu prispă liberă sunt varuite în alb, iar celelalte laturi ale casei sunt doar lipite cu pământ galben. Gardul și poarta sunt din scânduri, lăsate în culoarea naturală a lemnului.

Deși are un aspect îngrijit, casa se află într-o stare mediocră

Adamclisi - Casa nr. 3

Proprietar: Crăciun Ion (n. 1950); a moștenit casa de la tatăl sau, Crăciun Anton, care a cumpărat-o de la preotul Preoteșcu Gheorghe, cel care a fost primul preot al parohiei din Adamclisi. Casa este construită în primii ani ai secolului al XX-lea și se află situată pe Strada Decebal, colț cu Strada Morii, la nr.26; este orientată cu latura dreaptă spre Șoseaua Națională, iar cu fațada spre Strada Morii. Vecini: în dreapta- familia Popescu Marian; în stânga- clădirea Morii; în față- familia Leahu Ion. Fundația casei este din piatră, pereții din chirpici, iar șarpanta din lemn. Casa a fost reparată în urmă cu 25 de ani, dar s-au păstrat stâlpii („popi”), galeria prispei, frontonul și pazia din lemn, cu traforuri triunghiulare. Tipul de casă: trichelulară, cu prispă dezvoltată pe toată fațada și balcon (foișor) cu fronton din lemn. Cele trei camere, de dimensiuni egale, sunt repartizate astfel: la mijloc tinda (sala), în stânga tindei camera de locuit, iar în dreapta, camera „bună” sau „odaia bună”, care avea și o fereastră către stradă. În tindă, până acum câțiva ani s-a aflat soba oarbă, care încălzea și camera de locuit. În prezent, doar camera de locuit este încălzită cu o sobă de teracotă, celelalte două încăperi neavând nicio sursă de încălzire. Inițial, podelele camerelor au fost din pământ galben, iar acum sunt din scânduri, ca și tavanul, care este vopsit cu verde. Fiecare încăpere prezintă câte două ferestre (cu două „ochiuri” de geam- ferestrele camerelor și un singur „ochi”-

ferestrele tindei). Planul casei a fost amplificat prin adăugarea pe latura stângă a unei aplecături („polată”), unde a fost amenajată bucătăria; în continuarea acestei bucătării se află o altă încăpere, unde a fost construit cuptorul de pâine, aflat încă în uz. Pe latura lungă a acestei aplecături, se află o ușă de acces și două ferestre, având tâmplăria vopsită cu verde. Prisma prezintă opt stâlpi („popi”) din lemn și „gărduț” din scânduri înguste, dispuse într-o rețea de romburi. Foișorul are fronton din lemn, prevăzut cu două orificii, care permit accesul porumbeilor în podul casei. Soclul este înalt de circa 40 cm și cimentuit. Accesul pe prispă se face atât lateral, pe latura dreaptă, cât și central, prin două trepte din piatră, cimentuite și poziționate în fața ușii. În spatele casei, având perete comun cu camera de locuit, se află o altă construcție cu două camere, cu prispă liberă și stâlpi din lemn. Sub aceste două camere este săpat un beci, al cărui acces se află în exterior, în dreptul uneia dintre ferestre. Acoperișul casei este în patru ape, învelit cu țiglă, iar al foișorului este în două ape.

Fațada casei și latura dinspre stradă sunt văruiate cu alb. În fața casei se află o grădiniță cu flori, iar în spate, grădina de legume și via. Gardul care împrejmuiește întreaga gospodărie este realizat din scânduri, fixate pe un soclu de piatră.

Casa se află într-o stare bună și are un aspect îngrijit.

Adamclisi – Casa nr.1

Adamclisi – Casa nr.1 (lateral)

Adamclisi – Casa nr.2

Adamclisi – Casa nr.3

Adamclisi - Coteș pentru păsări (“curnic”)

Adamclisi - Aplecătoare (“polată”)

Adamclisi – Case

Adamclisi - Case